

LANDSKAPSREVISIONEN

Datum
24.09.2026

Nr
14/2026

Till Ålands lagting

Landskapsrevisionens verksamhetsberättelse 2025

Landskapsrevisionen avger härmed till lagtinget sin i 7 § 3 mom. landskapslagen om Landskapsrevisionen avsedda berättelse om sin verksamhet under år 2025.

Mariehamn, den 24.9.2026

Kenneth Åkergård
Landskapsrevisor

Bakgrund

Landskapsrevisionens granskning sker i form av årlig revision och effektivitetsrevision. Effektivitetsrevisionen har till syfte att bedöma om budgetmedlen har använts i enlighet med principerna om sparsamhet, effektivitet och ändamålsenlighet. Granskningen ska främja en sådan utveckling att landskapet med hänsyn till allmänna samhällsintressen får ett effektivt utbyte av sina insatser.

Landskapsrevisionen leds av landskapsrevisorn. En tjänst som revisor finns ytterligare vid myndigheten. Till tjänstens ansvarsområde hör i huvudsak revision av EU:s strukturfondsprogram i enlighet med EU-kommissionens bestämmelser.

Landskapsrevisorn beslutar självständigt vad som ska granskas och hur granskningen ska bedrivas samt om slutsatserna av granskningen. Landskapsrevisorn fastställer årligen en granskningsplan för Landskapsrevisionens verksamhet.

Revision av årsredovisningen

Revisionsberättelsen för finansåret 2024 överlämnades till landskapsregeringen den 23 april 2025.

Årsbidraget år 2024 blev 43,8 MEUR (37,7 MEUR år 2023). Det goda årsbidraget kan till stor del tillskrivas den ökade avräkningen av skatteinkomster och specifikt slutregleringen för de två föregående åren vilken uppgick till exceptionellt höga 44,4 MEUR. Verksamhetsbidraget utföll 21 MEUR sämre än år 2023 och finansieras i sin helhet av ökade skatteinkomster.

Skatteinkomsterna inklusive medieavgift och apoteksavgifter ökade med ca 29,1 MEUR jämfört med år 2023. Skatteavräkningen innehåller en slutreglering från de två föregående åren om -6,3 MEUR. Kommunerna har kompenserats i enlighet med Landskapslagen om kompensation till kommunerna för sänkta samfundsskatteintäkter med 11,25 % av den andel av den debiterade samfundsskatten som för respektive skatteår återförs till Åland i form av skatteavräkning. Kompensationen 2024 var ca. 3,9 MEUR. Kompensationen till kommunerna p.g.a. bortfallet av skatteintäkter som

orsakades av grundavdraget och resekostnadsavdraget skatteåret 2024 beräknades till ca 5 MEUR.

Verksamhetskostnaderna ökade med ca. 15 MEUR eller drygt 6 %. Det är främst personalkostnaderna och köp av tjänster som har ökat jämfört med år 2023. En del av ökningen av personalkostnaderna beror på löneharmonisering som innebar att grundlönerna höjdes och ålderstilläggen slopades och i stället infördes tre erfarenhetstillägg. Förändringen beräknades kosta landskapet ca 2,4 MEUR.

Verksamhetsintäkterna uppgick till 25,8 MEUR år 2024, en uppgång med ca. 2 MEUR i jfr. med år 2023.

Avkastningen från fastighetsverket ökade med 0,5 MEUR medan ränteinkomsterna från placeringar var på liknande nivå som 2023 och uppgick till ca. 1,3 MEUR.

Likviditeten försämrades väsentligt under året då den sjönk med 46,1 MEUR och uppgick 31.12.2024 till 32,8 MEUR. Fastighetsverkets likviditet uppgår till ca 29,4 MEUR. Den totala likviditeten per 31.12.2024 uppgår således till 62,2 MEUR. Landskapet har inga externa lån per 31.12.2024.

Revisionsberättelsen är publicerad på landskapsrevisionens webbplats www.revisionen.ax.

Effektivitetsrevision

Berättelsen med resultaten från effektivitetsrevisionen under 2025 överlämnades till lagtinget den 27 februari 2026. Berättelsen innehöll följande rapporter:

1. Ålands gymnasiums verksamhet och ekonomi idag samt framtida utmaningar – Landskapsrevisionens revisionsrapport 13.01.2026
2. Effektivitetsrevision av pensionssystemet — BDO Audiator avgett revisionsrapport 19.1.2026

3. Utvärdering av landskapets budgetprocess — BDO Audiator avgett
revisionsrapport 20.2.2026

1. Ålands gymnasiums verksamhet och ekonomi idag samt framtida utmaningar

Sammanfattning av de viktigaste iakttagelserna och åtgärdsrekommendationerna:

Läraravtalet

- Den åländska lösningen med en rätt så strikt reglerad arbetstid och lön för lärarna genom gymnasiereformens nya läraravtal blev inte den bästa och därför bör årsarbetstiden och dess fastställda timmar samt ersättning för övertid ses över. Även arbetstidens fördelning i olika typer av arbetsuppgifter bör ses över i avtalet. Lärarresurserna bör kunna utnyttjas på det mest effektiva sättet och det sker bäst genom möjlighet till ökat antal undervisningstimmar, även om lönekostnaden för arbetsgivaren därigenom skulle stiga en aning.

Ekonomiska styrning samt budgetuppföljning

- Den ekonomiska styrningen behöver effektiviseras och administrationen göras smidigare. En digitalisering av den ekonomiska administrationen behövs och här är gymnasiet på rätt väg då man har en tydlig strategi att digitalisera de ekonomiska processerna inom administrationen de allra närmaste åren.

Ny gymnasielag

- Den nya gymnasielagen (träder ikraft hösten 2026) handlar mycket om stöd till studerande t.ex. i form av förberedande utbildning (FUX).
- Det har kunnat konstateras att behovet av olika typer av stöd till studerande successivt har ökat under årens lopp. Med dylika åtgärder medföljer alltid resursbehov vilka behöver tas budgetmässig höjd för, även på lång sikt. Detta eftersom den nya gymnasielagen förutom att den innehåller många viktiga

beståndsdelar även kommer att innebära tilläggskostnader för gymnasiet, vilket inte bör tillåtas medföra negativa konsekvenser för gymnasiets budgetmässiga verksamhetsförutsättningar i övrigt.

Landskapslag om studie- och examensregister

- En anslutning till Koski är en förutsättning för att Ålands gymnasium ska kunna ansluta sig till Studieinfo.fi som ansöknings- och antagningssystem för åländska studerande samt underlättar för studerande från andra länder att söka till studier på Åland.

Budgetmässiga utmaningar

- En konsekvensanalys kring vilka effekter en nedskärning av utbildningsbudgeten har för utbildningskvaliteten är därmed viktigt att utföra ur många synvinklar. Sparåtgärder utifrån det finanspolitiska ramverket borde därför inte per automatik riktas mot gymnasiet i form av årlig procentuell budgetnedskärning.

2. Effektivitetsrevision av pensionssystemet

Centrala iakttagelser samt förslag till åtgärder

- Landskapets ekonomi är god och förutsättningarna för att klara av pensionsskulden är goda. Landskapet har förberett sig på de kommande växande pensionsutbetalningarna genom att ha täckt 68,92 % av den teoretiska pensionsskulden per 31.12.2024 genom pensionsfonden.
- Ansvaret över pensionssystemet behöver definieras och formaliseras så att helhetsansvaret över hela systemet, dess risker och interna kontroll inklusive rapporteringen och budgeteringen definieras och formaliseras.
- Pensionssystemet har idag ingen formaliserad tillsyn, intern kontroll och riskhantering ur helhetsperspektiv utan arbetar utifrån inarbetade processer som är förknippade med viss intern kontroll men inte intern kontroll ur ett helhetsperspektiv. Med tanke på pensionssystemets ekonomiska betydelse för

Landskapet anser vi (BDO) att interna kontrollen, interna revisionen och riskhanteringen behöver förstärkas och formaliseras. Även tillsyn av myndigheterna behöver utövas i praktiken. Landskapets pensionssystem saknar interna kontroller som har utvecklats i omvärlden, särskilt i EU-länder som omfattas av sträng reglering. Även om Åland inte behöver följa denna reglering, anser vi att en balans bör hittas där interna kontroller stärks för att minska risker utan att skapa onödig byråkrati. Tillräckliga resurser bör avsättas för detta så att de tjänsteinnehavare som ges ansvaret i praktiken kan säkerställa efterlevnad av regler och genomföra nödvändiga kontroller.

- Överlag anser vi att de medel som använts inom pensionssystemet har använts i enlighet med principerna om sparsamhet, effektivitet och ändamålsenlighet. Landskapet har förutsättningar att själv ansvara för pensionsskulden och enligt vår uppfattning är systemet som uppbyggt för hantering av pensionerna på det stora hela ändamålsenligt uppgjort.

Landskapsrevisionen är av avvikande mening gentemot BDO i följande punkter:

- att ingen försäkringssakkunnig på VD- eller styrelsenivå har hörts under utredningen utgör en väsentlig begränsning, då verksamheten i fråga är komplex. Det framkommer inte heller huruvida landskapets ledning av pensionssystemet efterlever gällande krav på god sakkunskap inom arbetspension. Kravet utgör en form av kvalitetssäkring, och att avstå från tillämpning av kravet med hänvisning till egen lagstiftningsbehörighet, är till nackdel för både åländska pensionstagare och framför allt för åländska skattebetalare. De förvaltningsuppgifter och befogenheter som Keva har i riket, har landskapet på Åland (ÅFS 2016:76 2 § 2 mom.). Rimligtvis bör landskapet då också stå under samma krav som ställs på Keva (FFS 66/2016), i den utsträckning motsvarande uppgifter utförs på Åland.
- slutsatsen om att budgetmedel används på ett sparsamt, effektivt och ändamålsenligt sätt bedöms vara oförenlig med den externa revisorns samtliga observationer av otydlig ansvarsfördelning samt avsaknad av formaliserad tillsyn, intern kontroll och riskhantering ur ett helhetsperspektiv. I kombination med avsaknad av kvalificeringskrav, indikerar detta att landskapets pensionssystem inte sköts på samma nivå som sådana arbetspensionssystem som tillämpar dessa regelverk. Landskapsrevisionen konstaterar att regelverken har uppkommit för att skydda

pensionstagare och är att betrakta som en minimi-nivå. Med beaktande av komplexiteten hos de risker som ingår i verksamheten, utgör styrning på helhetsnivå en förutsättning för att kunna efterleva krav på sparsamhet och effektivitet. Till den här delen har utredningen enligt Landskapsrevisionen inte bekräftat förenlighet med ÅFS 2012:69 1 kap. 1 §.

- Det framkommer inte av utredningen att pensionssystemet utgör en nödvändighet för att landskapets löpande verksamhet ska fungera tillfredsställande. Utredningen har därmed inte bekräftat förenlighet med ÅFS 2 kap. 10 a §.
- Med beaktande av att landskapets pensionssystem medför årligen återkommande väsentliga poster för budgetmedlen under en lång tid framöver, samt rådande osäkerhet kring framtida utveckling av pensionsskulden vid avvikelser från uppskattningar baserat på nuläget, behöver lagenlighet med gällande regelverk kring användning av budgetmedlen bekräftas.

3. Utvärdering av landskapets budgetprocess

Centrala iakttagelser och förslag till åtgärder

- Baserat på revisionen konstaterar vi (BDO) att budgetprocessen inom landskapet är sakenlig sett till helheten. Vi anser att budgetprocessen är förståelig och hanterbar för förtroendevalda och allmänheten samt att insynen är tillräcklig. Budgetens spelregler och bindande nivåer är tydliga. Det finanspolitiska ramverket implementerades gradvis under de år vi jämförde, således har även budgetprocessen förändrats mellan dessa år.
- Vi anser att budgetprocessen är väl implementerad i hela organisationen samt att enheterna, allt från ÅHS och Högskolan till Fastighetsverket och landskapsregeringens förvaltning följer upp sina kostnadsanslag. Rapportering till landskapsregering och i sista hand Lagtinget beträffande tilläggsanslag och ändringar i budgeten fungerar enligt oss tillfredsställande. Från och med 2025

infördes officiella delårsrapporter vilket har förbättrat budgetuppföljningen ytterligare.

Baserat på observationerna i vår revision vill vi lyfta fram följande:

- Vid jämförelse av grundbudgeten med det faktiska utfallet för åren 2021–2024 kan konstateras att utfallet väsentligt avviker till det positiva. Vi anser att kostnadsbudgeteringen över lag varit tillförlitlig men mönstret visar också att det varje år flöt in mera skatteintäkter av engångsnatur. Intäkterna av engångsnatur var återkommande och positiva. Lagtinget behandlar ofta budgeten med ett mera pessimistiskt utgångsläge jämfört med det faktiska utfallet.
- Det mest centrala budgetpolitiska målet som tillämpas är ett överskottsmål. Överskottsmålet är fastställt av lagtinget till att Ålands budget ska uppvisa nollresultat senast år 2030. Det finanspolitiska ramverket som godkändes 2022 och infördes från och med budgetåret 2024 utgår ifrån att Åland strävar efter att ha ett budgetöverskott på lång sikt för att säkerställa att den offentliga ekonomin är robust och att skuldsättning undviks eller hålls på en rimlig nivå.
- Landskapets årsbidrag 2021–2024 blev större än ursprungligen beräknat. Landskapet har inga lån. Det egna kapitalet i balansräkningen uppgick i bokslutet 2024 till 444,9 miljoner euro. Landskapets överskott har minskat pga. stora bokslutsdispositioner, bl.a. överföring av PAF-medel, investeringsreserveringar och extraordinära överföringar vilka påverkar överskottet i resultaträkningen. Årsbidragen 2021–2024 var de facto mycket starkare än ursprungligen budgeterat och utan de frivilliga överföringar som gjorts hade överskott genererats.
- Regelverk för PAF-medel och dess användningsändamål behöver ses över. De senaste åren har PAF delat ut ungefär 15–20 miljoner euro per år. Landskapet har ca 90 miljoner euro i outnyttjade PAF-medel, vilket motsvarar flera år av PAF-medelsutdelningar. 30 miljoner euro av dessa är reserverade för tredje sektorn. Revideringen av regelverket var även en målsättning 2025, som inte slutfördes.

EU-revision

Landskapsrevisionen fungerar som en oberoende granskare av EU-medel, med rapportering till EU-kommissionen.

Under perioden har följande revisioner utförts:

- Finlands Återhämtnings- och resiliensplan (finansierad av RRF): systemrevision med stickprovskontroller (3 projekt)
- Ålands strukturfondsprogram (finansierat av fonderna ERUF och ESF+): tematisk systemrevision och insatsrevision (5 projekt)
- Europeiska havs-, fiskeri- och vattenbruksfondens program för Finland (finansierat av fonden EHFVF): insatsrevision (6 projekt)

För Ålands strukturfondsprogram har ett revisionsuttalande utan reservation avgetts. För övriga program har rapportering gjorts till Finansministeriet som är revisionsmyndighet för dessa.

EU-kommissionen granskade dessutom Landskapsrevisionen inom ERUF,ESF+ och arbetsmallar för programperioden 2021–2027. Dessa är godkända och har tagits i bruk.

Landskapsrevisionen uppmärksammar rådande otydlighet kring ansvarsfördelning samt ökad risk för brister i regelefterlevnad (språkravet i 38 §, FFS 1144/1991) och väsentligt ökad administration, till följd av EU:s krav om en gemensam plan för medlemsstaten Finland, inbegripet det självstyrda Åland. I dagsläget gäller detta revision inom RRF och EHFVF, samt vid rapportering inom visselblåsning, och riskerar att utökas under kommande budgetperiod (2028 - 2034).

I egenskap av oberoende revisionsmyndighet med rapporteringsansvar gentemot EU, har identifierade risker uppmärksamrats både till DAC (eng. Joint Audit Directorate for Cohesion) och till riket (Finansministeriet och Statskontoret).

Visselblåsning

Utvecklat rapporteringsprocessen i egenskap av central, extern kanal på Åland.

Vidareutvecklat hemsidan med information om visselblåsarfunktionen.

Rapporterat statistik till EU.

Arbetsprocesser och verktyg

Under år 2025 vidtogs flera åtgärder för att säkerställa kvalitetssäkring av Landskapsrevisionens arbete:

- Revisionsmanualen vidareutvecklades och inbegriper nu all revision som utförs.
- Infört dokumentationsrutiner och kvalitetsgranskning i enlighet med INTOSAI (internationella revisionsstandards inom offentlig sektor).
- Utarbetat utbildningsplan för personalen.
- Utvecklat ett standardiserat system för urval av effektivitetsrevisioner, med grund i en riskbedömning.
- Utvecklat arbetsmallar för att säkerställa enhetlig granskning och tillräcklig dokumentation.
- Utökad användning av data och tagit i bruk verktyg för analys av data, för att förstå risker och revisionsbehov.

Upphandling

Landskapsrevisionen har under året upphandlat effektivitetsrevision. Ramavtalet med BDO gäller i ett (1) år med avtalsperiod 1.9.2025-31.8.2026, med möjlighet till tre (3) års förlängning till 31.8.2029. Ramavtalet löper i maximalt 4 år.

Övrigt

Ålands självstyrelses jubileumsfond granskades och revisionsberättelse överlämnades till kanslikommissionen.